



Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző:

Cím: *Rev. Teeuwissen, a hadifoglyok patronusa
Budapesten*

Forrás: *Újság*

Bp
(Hely)

1927. 10. 2.
(Idő)

(Köt. v. füz.) (Oldal)

Osztályozás

Tárgy 341.34

Hely

Idő "1927"

Személy

Helyszám 341.34 "1927"

Rev. Teeuwissen, a hadifoglyok patronusa Budapesten

A legnagyobb elhagyatottságban és reménytelenségben ő hozott segítséget a keletázsiai nagy koncentrációs táborba

Vasárnap este mondanak köszönetet neki a volt hadifoglyok

1919. Nikolszkuszurizsk. A hadifoglyok a régi orosz laktanyában vannak bezárva. Ez több földszintes épületből áll, melyeket magas deszkafal vesz körül. A tábor négyzet-alaku. Minden sarkán rozoga emelvényen olyan toronyféle, ahonnan jobban lehet őrködni. De az egyikdedvő, szakállas orosz katonák csak a két bejáratot őrzik. Kimenni úgy se lehet, — még a madárnak is lefagy a szárnya.

Négy-öt esztendei raboskodás után gyűjtötték össze itt, száz versztre a Csendes-óceántól, Oroszország és Szibéria táboraiból azokat, akiket éhség, betegség, forradalom és ellenforradalom életben hagyott. Ezek a foglyok — ellentétben azokkal, akik munkára mentek — a táborokban szenvedtek; nyomor, megaláztatás, rabság, fagyoskodás volt a sorsuk. 1918 őszén azzal rázta fel őket lethargiájukból az uralomra jutott ellenforradalmi kormány, hogy Vladivosztokban hajóra rakják és hazaszállítják őket. A lázas örömei azonban, amit ez a hír keltett, keserű kiábrándulás váltotta fel. A távol Kelet-tartományban mit se tudtak a dologról. Kiderült hogy az egész csak a középszibériai guberniumok manővere volt, melyek így akarták szabadulni a hadifoglyok eltartásától. Ráküldték őket a keleti résznek nyakára.

Tüzelő nélkül, vagy csak hitvány, salakos, rossz szénnel alig fűtött kőfalak között dideregtek most, beburkolózva rongyaikba, melyeket éjjel se lehetett lerakni a harmincfokos hideg miatt. A szimpla ablakot oly vastagon fedte a jég és a ráfagyott pára, hogy késsel kellett lefaragni, ha írni vagy olvasni akartak. A víz megfagyott a mosdótálban. Néha olyan hóföregteteg volt, hogy a szomszéd épületbe se lehetett átmenni. Növelte a bajt, hogy a közeli hazautazás reményében sokan eladták fölöslegesnek tartott holmijukat, amit négy év alatt nagynehezen szereztek. A legtöbbszörnek fekvőhelye se volt. Ugy kellett deszkát szerezni, azaz egy elhagyott orosz barak oldalát lefeszíteni, kitéve magukat annak a veszélynek, hogy a kozák őr rájuk lö. Ágyat ácsolni, rongyokat összevarrni zsákformába, kimenni a befagyott mocsárra, megtönni valami sásféléle elszáradt növényvel. Ugy kuporognak rajta, mint az ázott verebek, egész nap. Legnagyobb részük tiszt és önkéntes és tulnyomó számban vannak a magyarok.

A tábor orosz parancsnoka zsebre vágja a hadifoglyok legtöbb illetményét. Bent, Szibéria közepén még jutott néha lóhus vagy tevehus. Most már hónapok óta nem esznek húst. Délben, este fekete kását. Még jó, ha egy kis marhafaggyu kerül rá. Cukor nincs. Csak szacharin. Az is csak minden második ember-

nek. Az éhséget meg lehet szokni, lassan észre se veszi az ember, hogy a levegőből él. De a rabságot, a reménytelenséget, azt a sorvasztó fájdalmat, amit a honvágy mardosása okoz, nem! Hir nem jön, csomag még kevésbé: közben két ellenséges orosz birodalom mérközik. Mint egy óriási sárga szörnyeteg ül a fogoly mellén a bizonytalanság. Vérért issza éjjel, rettenetes szavakat sug a fülebe, örülten kacag, bele, egyenesen az agyába, míg körbe szaladgál a szűk börtönudvaron. „Mi van az enyémekkel?” Nemcsak ez a világ fagyott meg köröskörül. De megfagyott minden emberi érzés — minden, amiben hitt addig a lélek. Jóság? Szeretet? Önzetlenség? Kultúra? Hol vagytok? Hazugság minden, nincs irgalom, az emberiség kiközösített magából hat millió hadifoglyot, akik megfosztva szabadságtól, asszonytól és mindentől, ami szép és érdemes az életre, anélkül, hogy bünt követtek volna el, fiatalságukat hosszú éveken át börtönben zokogják el. A kétségbeesés holdszármái suhogtak ezer és ezer szerencsétlen fiatalember feje körül

*

Mi hiányzik jobban? A testnek étel-ital,

vagy a léleknek a remény és a szeretet? Aki megpróbálta a testi-lelki nélkülözést, az nem késik a felelettel: A lélek sorvadása ezerszer fájdalmasabb, mint a testté! Amikor rátérek Rev. Teeuwissen szerepére és missziójára a hadifoglyok körül, akkor legyen szabad erre a szinte biológiai igazságra rámutatni. Igen, missziójára! Ez a helyes kifejezés. Mert Mr. Teeuwissen, az amerikai Y. M. C. A. titkára küldetését az ázsiai végekbe, isteni hivatásnak fogta fel és amikor nem is két kézzel, hanem ezer kézzel segített a nélkülözőkön, szétárasztotta lelke melegségét is és enyhítette az ezerszer jobban sajgó, nem látható, szívbeli sebeket. Tudom, hogy naivak és szentimentálisak ezek a sorok és az itthoni olvasó, aki

nem élte át azokat a fekete napokat, amelyek gyermekké teszik a férfit is, — másképpen mérlegeli az embereket és az eseményeket. Mi azonban, akik ott voltunk, nem tudunk megindulás nélkül visszagondolni arra az emberre, aki átjött a szabad és gazdag Amerikából, bejött lakni a hadifoglyok közé, együtt sirt, együtt örült velük, felállította a konyháját, kávéházát, moziját, olvasótermét és templomát.

Látom magam előtt, amint ott áll a „kávéházzá” alakított barakban a csillagos lobogó alatt, mérve a kakaót és kávé kinek-kinek. Amint ott áll a hegyé tornyosuló szeretet-csomagok között és osztja a karácsonyi ajánlékot. Amint a rengeteg amerikai ujság és folyóirat közepette böngészi ő is a legújabb (kéthónapos) híreket. Amint labdázik maga is az udvaron. Amint a mozigépet forgatja vagy forgattatja és nézi az elsőléttett barakban a filmet. Amint vasárnap délelőtt a barakban — mely hétköznapi kávéházjellegéből ilyenkor templommá alakult — prédikál...

Talán nem is az, amit mondott, hanem, hogy egyáltalában mondott valamit az elhagyottaknak és a mód, ahogyan mondta. Egy kis fényesség, egy kis melegség abból a világból, amelynek létezésében a hadifoglyok kezdtek már nem hinni. Egy kis bizonyosság arról, hogy az emberek nem mind önzők és ha el is ásták mélyen, mégis csak él valahol a szeretet és az ágyudörgésen keresztül is hallható lesz lassan-lassan a szava.

Tudom, hogy Rev. Teeuwissen az Rev. Teeuwissen, a Y. M. C. A. — Y. M. C. A. és nem Amerika. A hivatalos Amerikával szemben nem érzem, hogy hálára volna kötelezve a magyar társadalom. Láttuk már 1915-ben a hosszú amerikai lőszeres vonatokat, melyek ott mentek a transzszibériai vonalon, naponta hármasával is, az orosz harcterre, a miénk halálát ringolva magukkal. Amerika zsebre vágta a hasznát Európa háborújából; az európai nemzetek véréből kinőtt a dollár aranyfája odaát. Amikor aztán adósa volt az egész entente, azt akarta, hogy az adósa nyérjék meg a háborút, hogy fizethessenek. Mert ha legyőzöttek, vége a hitelezett pénznek is. Ezért lépett be mellettük a háboruba. Közös nevezőre hozva a szándékosan összekevert és variált törtéket, ilyen sivár egyenlet az egész, amelyben csak egy ismeretlen van: az emberi lelkiismeret. Az bizony háborog néha és nem csoda, ha Wilson jött a ködös tizenhárom pontjával, mint az emberiség lelkiismerete, hogy „soha többé ne legyen” ilyen borzalom és, hogy az amerikai kormány egyszerre a leszerelés és a világbéke apostola

lett... De a Y. M. C. A., a Joint Distribution Committee és azok a szegény amerikai magyarok, akik összerakták a dolláraikat, hogy a hadifoglyokat hazaszállítsák, önzetlenség-ből, szeretetből adták, amit adtak, Rev. Teeuwissen pedig egy nagy darab szív, melyben nincs különbség ember és ember között. Ő az a másik Amerika, amely szintén van a hivatalos mögött egy, amint a zordon porosz drill, pflicht és világot öklelő Vilmos császárbajusz mögött van egy másik német, aki

zenét, filozófiát és Goethét és Schillert adott a világnak, vagy amint a Koreát és Ázsiát vasmarokkal leszorító mongol japán mellett van egy maláji japán, aki a spirituális, átszellemült japán festészetet és poézist csinálta. Mr. Teeuwissen olyan volt, mint a romlatlan, gyermeklelkű, friss amerikai nép, amely játszik a Los Angeles és a Shenandoah léghajókkal, keszervés könnyeket hullat, ha elpukkannak a játékszerei, csupa egészség, egyszerűség és őszinteség s emellett a megtestesült jóság.

Nem lehet elkerülni e cikkben Jókai *Uj földesur-át*. Az a metamorfózis, amin Ankerschmidt lovag keresztül megy, amíg kovács-csá változik, — nem egy nacionalista költő álma, hanem az élettől ellesett valóság —, hányszor meggyőződik erről az ember! Van ebben a magyar levegőben valami, ami sokszor szinte fájdalmasan megfogja és el nem eresztí a szívet. Akik Dunántul dombjait, Budapest utcáit vagy Erdély bércseit sóvárog-ták, azok tudják, hogy a sok frázissal elkop-tatott honvágy a maga valójában mit jelent, ha messze-messze van innét az ember. De ez az izzó honvágy anyyi száz és száz hadifogly képzeletén keresztül, megfogta és megkötözte Rev. Teeuwissent is. Alig vette észre, már ő is egészen magyarrá változott. Hiszen a magyarok is olyanok voltak, mint az amerikaiak. Egészséges, friss, még sok tekintetben heterogén kis társadalom. Éppen ezért sokkal egyenletlenebb, de csillogóbb, ötletesebb, mint a többi. Az osztrákok tanultabbak, kulturál-tabbak, de szürkéek. A magyarok nyerek, de eredetiek és tehetségesek. Minden tőlük indult ki. Irodalom, festészet, színház, kabaré, sport, folyóirat, kiállítás. Valahogy nagyon harmo-nizált velük Teeuwissen leke. Testvérük lett. Megtanult magyarul. Megismerte a magyar történelmet és megfogta a magyar sors. A vége egy nagy fájdalom lett — kellett ez ő-nek. Rev. Teeuwissen? —, jött a trianoni szer-ződés és ez őt is ép úgy lesujtotta, mint ben-nünket.

De ő amerikai, ismeri a dolgok prak-tikumát: hazautazott és nyomban elkezdett

predikálni a trianoni szerződés ellen.

*

Ma hajnalban megérkezett Budapestre Rev. Teeuwissen. Belgiumból jött, hol hosszabb idő óta volt kiküldetésben. Délelőtt az I.M.C.A. budapesti egyesületénél, délben az amerikai követségen volt. Hegedüs Lórándnál ebédelt, aki vasárnap este fél hatkor a Főherceg Sándor-utcai régi képviselőházban mond neki áldásos működéséért köszönetet az egész magyar társadalom nevében. Itt fogtak összejúlni a volt hadifoglyok és hozzátartozók — de mindenkinek szabad a bemenet —, hogy Rev. Teeuwissent ünnepeljék. Teeuwissen tizenhat gyűlésen vesz részt. Hétfőn a budafoki templomfelszentelésen, kedden este a Bethesda-kórházban egy szeretetegyesület évnyitó ün-nepségén szerepel. Azután Kecskemétre utazik, ahol a Tisza István-kollégiumban üdvözli Kec-kemét városa, amely meghívta a szülőjébe is, hogy lásson egy igazi magyar szüretet. Teeu-wissen azonban nem tud elmenni oda, mert sok a dolga. Rákosligetén, majd Miskolcon rendeznek gyűlést a tiszteletére, ahol a vár-megyházán a vármegye és a város üdvözli. Vasárnap este pedig a Tiszti Kaszinóban lesz tiszteletére bankett. A Külügyi Társaság is üd-vözölni fogja.

Ezzel beszámoltunk Rev. Teeuwissen ma-gyarországi programjának a riportrészéről. Ami pedig az érzelmi részét illeti, a mi emlé-kezetünkben odaállítottuk őt a hadifoglyok jétévői: a tiencini Hannecken grófnő, a svéd Brandström Elza alakja mellé. Ezek a fekete betűk azonban elhalványodnak, semmitmon-dókká válnak azokhoz a ragyogó betűkhöz képest, melyekkel a hadifoglyok szívébe be-irta a nevét. Abból keletkezik az a cikk, mely nem enyészik el soha, de megmarad időtlen-ídőkig.

Strém István